

บทที่ ๕

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ เกิดขึ้นจากการที่ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้ที่มีการจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นผู้ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่เพียงพอต่อการพัฒนางานอาชีพ และคุณภาพชีวิตส่วนตน และเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” ตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้ศึกษาเรื่อง การจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป และเพื่อให้เป็น ภูมิคุ้มกันด้านคุณธรรม และจริยธรรมที่เข้มแข็งในการดำเนินชีวิตของนักเรียนอันเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป ผู้วิจัยนำเสนอรายงานการวิจัยอันประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปผลการวิจัย

จากข้อมูลทั่วไป ในแบบสอบถามจำนวน ๒๔๘ ชุด พบว่าผลการศึกษาพบว่านักเรียน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง ร้อยละ ๖๕.๔ เป็นนักเรียนที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๘๒.๗ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ร้อยละ ๒๔.๒ ในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อ - แม่ ร้อยละ ๗๘.๒ และอยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ ๕,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ ร้อยละ ๕๖.๕

จากการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยส่วนใหญ่ อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นกิจกรรม ที่พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านความซื่อสัตย์สุจริต, ด้านความประหยัด, ด้านความกตัญญูกตเวที, และด้านระเบียบวินัย ตามลำดับ

ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ใน ระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าการมีน้ำใจเสียสละความสุข ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ การจัดบำรุงรักษาสวนหย่อมและต้นไม้ใน สถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า การประกาศเมื่อนักเรียนประพฤติดีมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ การจัดแสดงประวัติผลงานบุคคลต่าง ๆ ที่มีความสุจริตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านความประหยัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า การวางแผนการใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และมีการยกย่องผู้ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพโดยรู้จักประหยัด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านความกตัญญูกตเวที โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการจัดป้ายนิเทศแสดงความเคารพต่อผู้มีอุปการคุณสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ มีการจัดกิจกรรมขอพรจากผู้อาวุโสต่าง ๆ ตามโอกาส มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านระเบียบวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า การสร้างกฎระเบียบวินัยด้วยตนเองที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวินัย และการได้วาที่เรื่องการรักษาระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๕.๑.๒ เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ, อายุ, ชั้นเรียน, ครอบครัว, รายได้ของครอบครัว

๕.๑.๒.๑ เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ พบว่า โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ มีปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้ง ๕ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๒.๒ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๒.๓ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และ จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนก ตามชั้นเรียนโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัด กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของ (Scheffe) ตามรายด้าน ต่าง ๆ ผลปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑, ๒, และ ๔ มีปัจจัยต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านระเบียบวินัย, ด้านความซื่อสัตย์สุจริต, ด้านความกตัญญู, ด้านความประหยัด, ด้านปฏิบัติตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม, และโดยภาพรวม มากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓, ๕, และ ๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๕.๑.๒.๔ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และ จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนก ตามครอบครัว โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ และเมื่อ จำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้เรียนมีความกตัญญูทวดเวที่ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของ (Scheffe) ตามรายด้าน ต่าง ๆ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่และพักอาศัยอยู่กับปู่ย่ามีปัจจัยต่อการจัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัด สมุทรปราการ ด้านระเบียบวินัย, ด้านความซื่อสัตย์สุจริต, ด้านความประหยัด, ด้านปฏิบัติตนเป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม, และโดยภาพรวม มากกว่า นักเรียนที่ครอบครัวแยกกันอยู่ และ อยู่กับน้ำอา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๕.๑.๒.๕ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และ จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนก ตามรายได้ของครอบครัวโดยภาพรวมแตกต่างกัน ยกเว้นในด้านผู้เรียนมีความกตัญญูทวดเวที่

ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่น ๆ มีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของ (Scheffe) ตามรายด้านต่าง ๆ ผลปรากฏว่า ครอบครัวยที่มีรายได้ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ มีปัจจัยต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านระเบียบวินัย, ด้านความซื่อสัตย์สุจริต, ด้านความประหยัด, ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม, และโดยภาพรวม ครอบครัวยที่มีรายได้ ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ , ๑๕,๐๐๐- ๒๕,๐๐๐ และ มากกว่า ๒๕,๐๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๕.๑.๓ ปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและ จริยธรรม

ผลจากการศึกษาถึงปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและ จริยธรรม ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านระเบียบวินัย, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความกตัญญูกตเวที, ด้านความประหยัด, ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พบว่ามี ๖ ข้อ ได้แก่

๑. ด้านระเบียบวินัย

๑.๑ ขาดความต่อเนื่องในการรณรงค์เรื่องระเบียบวินัยภายในโรงเรียน

๒. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๒.๑ การรณรงค์คุณธรรม จริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ ยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร

๓. ด้านความกตัญญูกตเวที

๓.๑ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความกตัญญูมีน้อยเกินไป

๓.๒ นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมด้านความกตัญญู ลดน้อยลง

๔. ด้านความประหยัด

๔.๑ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการประหยัดและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

๕. ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕.๑ นักเรียนขาดการมีจิตอาสา และการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาพิจารณากับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมนำมาอภิปรายผลในประเด็นต่อไปนี้

๑. ด้านระเบียบวินัย เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลการวิจัยเห็นได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิงต่างเห็นว่าการสร้างกฎระเบียบวินัยด้วยตนเองที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในการเสริมสร้างระเบียบวินัย ซึ่ง **สุภาพร พิศาลบุตร** ได้กล่าวว่า “การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับกฎหมายและศีลธรรม” และนอกจากนี้การได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่างถึงกฎระเบียบวินัยต่าง ๆ เป็นการสร้างให้เกิดความเข้าใจและเกิดความสามัคคี และยิ่งกว่านั้นยังเป็นการส่งเสริมให้เห็นถึงคุณค่าของการรักษาระเบียบวินัยในโรงเรียน เพื่อที่จะได้นำข้อตกลงต่าง ๆ ที่ตนได้มีส่วนร่วมมารณรงค์ ส่งเสริม หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน ซึ่ง **สุชา จันท์ธอม และ สุรางค์ จันท์ธอม** ได้กล่าวถึงว่าวินัยมี ๒ ประเภท คือ

๑) วินัยในตนเอง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการควบคุมตนเองโดยตนเองเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางที่เลือกไว้

๒) วินัยทางสังคม และวินัยในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบข้อบังคับกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ เพื่อเป็นเครื่องมือรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคม

ซึ่งวินัยทั้ง ๒ ประเภทจะต้องเกี่ยวพันกัน ผู้ที่มีวินัยในตนเองได้จะต้องมีวินัยทางสังคม เป็นกรอบแนวทางที่ตนยึดถือปฏิบัติเพื่อให้ประพฤติตนไปในแนวทางเดียวกันที่ถูกต้อง ซึ่งการจะมีวินัยทั้ง ๒ ประเภทนี้ ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนและการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมในสังคมมาแต่เยาว์วัย และมีการพัฒนาการประพฤติจนกระทั่งเป็นจิตสำนึกทางจริยธรรม หรือความมีวินัยในตนเอง เมื่อโตขึ้นก็จะเป็นผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิตนั่นเอง และ **วัลลภา จันท์เพ็ญ** เช่นกันได้แบ่งวินัยออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งประพฤติปฏิบัติโดยแรงกลอำนาจหรือการถูกลงโทษเป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจ ตกอยู่ในภาวะจำยอม ถูกควบคุม วินัยภายนอกเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจบางอย่างบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม ซึ่งบุคคลอาจ

กระทำเพียงชั่วขณะเมื่ออำนาจนั้นคงอยู่ แต่หากอำนาจบังคับนี้หมดไปวินัยก็จะหมดไปด้วยเช่นกัน และคนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการดูแลควบคุม

๒) วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใด ๆ และข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดขึ้นจากความสมัครใจของบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้ อบรม และเลือกสรรไว้เป็นหลักปฏิบัติประจำตน

และนอกจากนี้ พัฒนา **สบุญลธิธิ** ยังได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างวินัยในโรงเรียนว่า “การสร้างวินัยในตนเอง ในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญระเบียบวินัยเป็นสิ่งสัมพันธ์กันกับชีวิต ความเป็นอยู่ทางสังคม ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยครูจะต้องเป็นผู้คอยแนะแนวทางในการสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียน เพราะระเบียบวินัยเกิดขึ้นจากรากฐานของประสบการณ์ในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ครูจะต้องเป็นผู้สร้างสิ่งเหล่านี้ให้แก่เด็กตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการอบรมเด็ก โรงเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขของนักเรียนทุกคน”

ดังนั้นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีวินัยในตนเองนั้นเป็นการช่วยให้นักเรียนเตรียมความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตต่อไปได้ในอนาคต เพราะระเบียบวินัยเกิดขึ้นจากรากฐานของประสบการณ์ในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม โรงเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดระเบียบต่าง ๆ แต่การเสริมสร้างวินัยนั้นต้องใช้เหตุผลและให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์ หรือระเบียบข้อบังคับ และช่วยกันดูแลให้ปฏิบัติตามข้อตกลงเหล่านั้นเพื่อความสงบสุข จะช่วยฝึกให้เด็กควบคุมตนเอง เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมนับว่าเป็นการพัฒนาวินัยในตนเองที่ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นเพื่อให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขของนักเรียนทุกคน

๒. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จากผลการวิจัยนักเรียนส่วนใหญ่เห็นเหมือนกันว่าการสร้างกิจกรรมด้านความซื่อสัตย์เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมนั้นต้องมีการประกาศให้เห็นชัดเจนถึงความประพฤติของนักเรียนผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีเพราะตาม **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒** ได้กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง เมื่อเมื่อเป็นเช่นนี้การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์นั้นต้องอาศัยกิจกรรมที่เป็นได้ทั้งการเสียสละ และ ความซื่อสัตย์ในเวลาเดียวกัน เช่นการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือแม้แต่การจัดให้มีการได้วาทีในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ **กรมวิชาการ** ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ดังนี้

๑) จัดป้ายประกาศส่งเสริมคนดี เช่น นักเรียนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต หรือ นักเรียนที่มีความประพฤติดี

๒) จัดฉายภาพยนตร์วีดิทัศน์ สื่อคอมพิวเตอร์ ประวีติและผลงานของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ในวงการต่าง ๆ

๓) จัดให้มีกิจกรรมสรรหาบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในท้องถิ่นของตนเองที่สามารถเป็นบุคคลตัวอย่าง และพร้อมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนได้

๔) จัดกิจกรรมโต้วาที ฝึกการยอมรับข้อขัดแย้งและเหตุผลของผู้อื่น

๕) จัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความอดทน เช่น การเดินทางไกล การเข้าค่ายพักแรม

ดังนั้นการจัดกิจกรรมในด้านความซื่อสัตย์เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้เห็นถึงความสำคัญในคุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต เพราะบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตย่อมบ่งบอกความมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามทำให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

๓. ด้านความกตัญญูกตเวที จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจและระลึกถึงคุณธรรมจริยธรรมในด้านความกตัญญูตลอดเวลาดังเห็นได้จากการวิจัยในครั้งนี้ว่านักเรียนมีการแสดงความเคารพต่อผู้มีอุปการคุณสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **สุภาพร พิศาลบุตร** ได้กล่าวว่า ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความประพฤติดีของเยาวชนที่แสดงออกมาและการตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีอุปการคุณ เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ โดยการเคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่ง การให้ความช่วยเหลือตามความสามารถของตน และ **วุฒิเลิศ เทวกุล** ได้กล่าวว่า ความกตัญญูกตเวที หมายถึง การสำนึกในการอุปการคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา แล้วตอบแทนคุณท่านในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนนั้น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ **สำนักงานพัฒนาคุณธรรม** ได้ให้ข้อพิจารณาดำเนินการจัดกิจกรรม ส่งเสริมความกตัญญูกตเวที ไว้ดังนี้

๑) จัดหาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญการปฏิบัติธรรม เพื่อวางแผนส่งเสริม การปฏิบัติธรรมภายในสถานศึกษา ด้วยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเยาวชน นักเรียน เช่น ความตรงต่อเวลา ความกตัญญูกตเวที การปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎเกณฑ์ของสังคม

๒) จัดพิธีกรรมทางศาสนาตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีแสดงความกตัญญู กตเวที พิธีไหว้ครู เป็นต้น

๓) จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ระหว่างปิดภาคเรียน

๔) จัดค่ายฝึกอบรมคุณธรรม

๕) จัดให้มีภาคปฏิบัติธรรมวันละ ๕ นาที

๔. ด้านความประหยัด จากผลการวิจัยนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การวางแผนการใช้จ่ายทุกครั้งเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างวินัยในการประหยัดเป็นอย่างยิ่ง และนอกจากนี้ยังเห็นว่าการรณรงค์ให้รู้จักการบริโภคแบบพอเพียง เป็นหนทางในการสร้างอนาคต ซึ่งการรณรงค์ในเรื่องของการประหยัด หรือแม้แต่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนเช่น การจัดให้มีการส่งเสริมการออมเงินในธนาคาร การส่งเสริมการหารายได้ระหว่างการเรียนโดยการจัดให้มีการตลาดนัดจำหน่ายผลผลิตของนักเรียน หรือแม้แต่การยกย่องผู้ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพโดยการประหยัด เพื่อเป็นการเสริมสร้างทางวินัยให้เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กล่าวถึงแนวทางส่งเสริมการประหยัดและอดออม ใน ๕ ประการ คือ

๑ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีลักษณะนิสัยสันโดษ

๒ มีความรู้จักพอดีในการบริโภค-อุปโภคไม่ฟุ้งเฟ้อหรูหราหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป

๓ รู้จักใช้และสงวนรักษาสารณสมบัติของส่วนตนอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔ รู้จักใช้ทรัพยากรและเวลาได้เหมาะสมและเป็นประโยชน์มากที่สุด

๕ มีการวางแผนในการใช้จ่ายอย่างรอบคอบโดยมีสัดส่วนของการใช้จ่ายกับการออมให้ได้สมดุลกัน เช่น ใช้จ่ายส่วนตัว ใช้จ่ายทำบุญและฝากออมสินไว้ เป็นต้น

นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนให้รู้จักการประหยัดอดออมไว้ ดังนี้

๑) การจัดหารายได้ระหว่างการเรียน โดยการจัดตลาดนัดจำหน่ายผลผลิตของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนการสอน และผลผลิตที่นำมาจากบ้าน

๒) โรงเรียนให้การยกย่องผู้สำเร็จจากการประกอบอาชีพโดยรู้จักประหยัดและ อดออม จากการดำเนินชีวิตในครอบครัว

๓) ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การปลูกพืชผัก สวนครัว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง

๔) ส่งเสริมการออมทรัพย์รายวัน

๕) มีการจัดกิจกรรมประกวดคำขวัญ เช่น การใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างประหยัด

๖) ให้ความรู้เพิ่มเติมในด้านกิจกรรมความประหยัด ด้วยการจัดป้ายนิเทศต่าง ๆ

๕. ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จากการวิจัยพบว่า การแสดงน้ำใจ เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั้นเป็นเรื่องที่ควรเสริมสร้างให้มีในคนเป็น คุณธรรมจริยธรรม อันคับคั่ง ๆ ของการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม เพราะการจะเป็นเช่นนี้ได้ต้องมีการ จัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตอาสาให้มีในคนของนักเรียนทุกคน ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในด้านประพฤติดนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น ควรจัดให้ทุกคนได้มี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทาง **กรมวิชาการ** ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น และ ส่วนรวม ดังนี้

- ๑) สนทนากับสิ่งแวดล้อมและสาธารณสมบัติที่นักเรียนรู้จักหรือเคยพบเห็น
- ๒) แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนไปศึกษาสิ่งแวดล้อมและ สาธารณสมบัติของโรงเรียน โดยมีการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนก่อนไปศึกษา
- ๓) หลังจากศึกษาสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนแล้ว ให้แต่ละกลุ่มออกมา รายงานว่าพอสิ่งใดบ้าง มีลักษณะอย่างไร ตามแบบสำรวจ
- ๔) นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันจัดทำป้ายนิเทศขึ้น แล้วนำเสนอให้นักเรียนแต่ละ กลุ่มช่วยกันคิด เพื่อหาข้อเพื่อปรับปรุงให้เกิดความสวยงามเพิ่มขึ้น หรือจะมีวิธีดูแลอย่างไร แล้วทำ บันทึกลงไว้เป็นข้อตกลงในห้องเรียน
- ๕) ครูและนักเรียนร่วมกันปฏิบัติ และประเมินผล ตามข้อตกลงเป็นระยะ ๆ
- ๖) นำเสนอผลงานการปฏิบัติของนักเรียน เพื่อแสดงความชื่นชม และครู เสนอแนะแก้ไขเป็นระยะ

เพราะผู้ที่มีจิตอาสา นั้นจะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และยังเป็นการสร้างให้เป็นผู้รู้จักการ เสียสละ มีความสามัคคี และที่สำคัญเป็นพลเมืองดีของประเทศ ดังที่ **กนก จันทร์ขจร** ได้กล่าวถึง การเสียสละเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและผู้อื่น คือ

- ๑ เป็นผู้เสียสละ รู้จักเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นกำลัง ภาย กำลังใจ กำลังความคิด กำลังทรัพย์ หรือปัญญาก็ตาม คนใจกว้างยอมทำในสิ่งเหล่านี้ได้ แต่คน ใจแคบเห็นแก่ตัวยอมทำไม่ได้
- ๒ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะหรือชุมชน มีการพบปะปรึกษาหารือ ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันไม่ทิ้งดูดาย
- ๓ ปฏิบัติตนตามหลักศาสนา มีหลักธรรมประจำใจ เชื่อสัจย์สุจริตต่อกัน ไม่ทำ ให้อื่นเดือดร้อนทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๔ บำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนของครู อาจารย์ ช่วยเอาใจใส่เป็นธุระในงานส่วนรวมเสมอ เมื่อมีเหตุจำเป็นไม่ลังเลช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากไว้

๕ เป็นผู้ยึดมั่นในหลักธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น คือ มีสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่

ทาน คือ การให้เป็นสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรให้

ปิยวาจา คือ พูดจาปราศรัยด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ไพเราะเป็นที่รักเจริญใจ มีวาจาที่นมนวล ไพเราะอ่อนหวานเป็นคุณ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง

อัตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่กันและกันช่วยเหลือกัน ด้วย กำลังกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ เป็นต้น

สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนเหมาะสม ประพฤติตนตามสมควรจะเป็น วาจาที่เรียบร้อยให้เหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่

๖ รู้จักเป็นผู้ให้แต่ไม่หวังเป็นผู้รับ เพื่อขจัดความเห็นแก่ได้หรือทำงานเอาหน้า ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๑ เป็นผู้มีเกียรติ มีคนยกย่องชมเชย มีพวกพ้องมาก

๒ มีความสุขกาย สุขที่ได้จากการให้ สุขที่ได้จากการช่วยเหลือเกื้อกูล

๓ มีความสุขใจ อิ่มเอิบ ยิ้มเยาะ ผ่องใส ไม่มีศัตรู

๔ เป็นคนมีราคา ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน ทำอะไรก็ได้รับการสนับสนุน

๕ เกิดสันติสุขในสังคม อยู่ที่ไหนเจริญที่นั่น สังคมนั้นมีแต่ความสุขความสามัคคี ดังพุทธภาษิตที่ว่า “สุขา สุขุสุต สามัคคี” แปลว่า “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ทำให้เกิดสุข” และยังสอดคล้องกับ สำนักงานพัฒนาคุณธรรม ได้กำหนดกิจกรรมในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรมที่ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น และส่วนรวม ได้แก่

๑) จัดบำรุงรักษาปรับปรุงสวนหย่อมและต้นไม้บริเวณสถานศึกษาหรือสถานที่ใกล้เคียง

๒) จัดนิทรรศการเรื่องการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ เช่น การจัดป้ายนิเทศ, การประกวดคำขวัญ, การวาดภาพ, การเขียนเรียงความ ฯลฯ

๓) จัดกิจกรรม คิวซี เพื่อรณรงค์ในเรื่องการรักษาสาธารณสมบัติ

๔) สอดแทรกเรื่องการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

๕) จัดสัปดาห์รณรงค์เพื่อรักษาความสะอาดของสาธารณสมบัติ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะและข้อแนะนำเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม (Contents Analysis) ที่เป็นการถามปลายเปิดในคำถามที่เกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะใน ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความประหยัด ด้านความกตัญญูทดแทน และด้านระเบียบวินัย

๒) คณะครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเน้นคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านระเบียบวินัย ควรจัดนิทรรศการในด้านการรักษาระเบียบวินัยให้มากขึ้นและต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้นักเรียนได้มีโอกาสในการแสดงออกถึงความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวินัย และการจัดกิจกรรมอื่น ๆ และการบังคับใช้กฎระเบียบวินัยอย่างจริงจัง เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการมีวินัยให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนเอง

๒) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในการปลูกฝังนักเรียนให้เห็นถึงประโยชน์ของคุณธรรมและจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ ตามความเหมาะสม

๓) ด้านความกตัญญู ควรปลูกฝังให้นักเรียนได้รับรู้ถึงคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการกตัญญูทดแทน ไม่ใช่เป็นเพียงการนำมาใช้แต่ในโรงเรียน แต่ให้รวมไปถึงการนำเอากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔) ด้านความประหยัด การจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความประหยัดนั้น โรงเรียนต้องปลูกฝังให้เกิดเป็นนิสัยและควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการออม และประโยชน์ของการออม

๕) ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การเสริมสร้างวินัยในด้านจิตอาสาในนักเรียนให้มากขึ้น เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมอื่น ๆ

๓) โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนักเรียนในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมทุกด้าน เป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลการประเมินที่ได้มาประกอบการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับโรงเรียนต่อไป จะทำให้การจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสอดคล้องกับหลักสูตร และเป็นไปตามความต้องการของนักเรียน

๔) ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โดยทำการติดตามประเมินผลในพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ แล้วอบรม ฝึกฝนให้คำแนะนำในทุกด้านของคุณธรรมและจริยธรรมแล้วนักเรียนจะได้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาถึงความสำคัญในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ หรือ ในด้านการมีจิตอาสาต่อส่วนรวม และ ในด้านการมีระเบียบวินัย

๒) ศึกษาปัจจัยสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน ในด้านอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับชั้นเรียน และครอบครัวของผู้เรียน

๓) ควรขยายกลุ่มการศึกษาเป็นระดับอุดมศึกษาถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมมีผลต่อการจัดกิจกรรมอย่างไร